కోరికలే గుర్రాలయితే

1943లో రాయల్ ఇండియన్ విమానశాఖలో పనిచేస్తూ పసిఫిక్ మహా సముద్రంలో ఒక విమాన ప్రమాదంలో ఎవరికీ తెలీకుండా పోయాం ఇద్దరం. మేము సముద్రంలో పారాఛూట్‌లతో దిగి, చాలా దూరం ఈది, కనపడ్డ ఓ దీవికి చేరుకున్నాం. ఆ దీవి నిర్మానుష్యంగా వుంది. బహుచిన్నది. ఆ దీవిలోంచి బైటబడి నాగరిక ప్రపంచాన్ని చేరుకోవాలని మేము చేసిన ప్రయత్నాలన్నీ వృథా అయినై. నాల్గువైపులా ఘోషపెట్తూన్న మహాసముద్రమయ్యె! మేము ఏ దిక్కున ఉన్నామో తెలిసినా, ఎటు పోవాలో తెలీటం లేదు. ఇక నిరాశచేసుకుని, ఇద్దరం మిత్రులమూ, ఆ దీవిలోనే జీవితాన్ని గడపడానికి నిశ్చయించుకున్నాము. ఏదైనా ఓడ ఎప్పటికన్నావొస్తే బైటపడ వచ్చనే ఆశ మా ప్రాణాల్ని ఎప్పటి కప్పుడు నిలబెడ్తూవొచ్చింది. ఆ దీవిలో దొరికే అడవి మేకల్నీ, దుంపల్నీ తింటూ, మా పారాఛూట్‌లనే తాత్కాలికంగా డేరాలల్లే బిగించి వాడుకుంటూ, కొద్దికాలానికి గట్టి నివాసాలేర్పరుచు కున్నాం. ఇట్లా ఎన్నేళ్ళు గడిచాయో తెలీదు. ఒకరోజు ఉదయం నా స్నేహితుడు తన దగ్గిరి ఉన్న దూరదర్శినితో మామూలుగా సముద్రం వేపు చూస్తున్నవాడు, ఎగిరి గంతేసి, 'రాజా, రాజా, ఇటుచూడు. ఏదో ఒక ఓడ ఇటువేపే వొస్తోంది. మనం కాస్త సంజ్ఞచేస్తే మనని గుర్తించవొచ్చు' అన్నాడు చాలా ఆదుర్దాగా. అట్లాగే ఇద్దరమూ, రెండు గుడ్డల్ని జండాల్లాగా పైకి ఎగరేసి ఊపాము, రెండు గంటలసేపు. మా అదృష్టంకొద్దీ, ఆ ఓడ దీవికి రెండు ఫర్లాంగుల దూరంలో ఆగి, మావైపు చిన్నపడవ నొకదాన్ని పంపింది. నా మిత్రుడు ప్రకాశరావు దూరదర్శినితో ఆ ఓడ ఏ దేశపుదో పరీక్షిస్తూ సంతోషంతో వెర్రికేక వేసాడు.

' ఏమిటిరా అది?' అని అడిగాను వాణ్ణి.

'నువ్వేచూడు' అంటూ దూరదర్శిని నాచేతికిచ్చాడు. అట్లానే దూరదర్శినిలో చూశాను. ఆ ఓడమీద ఇంగ్లీషులో, సంస్కృతంలో, తెలుగులో, 'మాంచాల' అని పెద్ద అక్షరాల్లో ఉన్నది. ఆ పేరుకింద ' ఆంధ్రారిపబ్లికు' అని చిన్న అక్షరాల్లో వ్రాసివుంది. ఓడమీద కొత్తరకం జండా ఒకటి ఎగురుతోంది.

తర్వాత అరగంట కల్లా మా సరంజామాతో ఓడలో అడుగుపెట్టాం. ఓడలో వాళ్ళంతా ఆంధ్రులు; చెదురుగా ఒకరిద్దరు యూరోపియన్లు, ఇద్దరు తమిళులూ, ఒక గుజరాతీవాడూ, ప్రయాణం చేస్తున్నారు. ఓడలో అడుగుపెట్టిం దగ్గిరనించీ, తెలుగుదేశంలో ఉన్నట్టేఉంది. కొంతసేపటికి మాకొక పెద్దమనిషిపరిచయమైనాడు. ఆయన విశాఖపట్నం హార్బర్‌లో ఏదో ఉన్నతోద్యోగిట. మేము ఆదుర్దాగా ప్రశ్నలవర్షం ప్రారంభించాం. ఆయన మా దురదృష్టం విని చాలా విచారపడ్డాడు. బహు ఆదరంగా సమాధానాలివ్వసాగాడు.

'ఇండియాకు స్వాతంత్రం వొచ్చిందా?'

'ఆహా!'

'బ్రిటిష్ వాళ్లు వెళ్ళిపోయారా? మన నాయకులు దేశం ఏకఖండంగా ఉండాలన్నారు గదా? ఆంధ్రారిపబ్లిక్కు విడిగా వుంటానికి ఎట్లా అంగీకరించారు?'

'నెమ్మదిగా వినండి. మన నాయకులు స్వాతంత్ర్యం వొచ్చాక చాలరోజులవరకు, ఆంధ్రరాష్ట్రానికే అంగీకరించారు గాదు. ఆంధ్రులు ఒప్పుకోక చివరికి అన్ని రాష్ట్రాలూ విడిపోయి, ప్రత్యేక రిపబ్లిక్కులైనాయి.'

'అయితే జిన్నాగారి సంగతేమిటి?' ప్రకాశరావు అడిగాడు ఉత్సాహంగా.

'మరిచిపోయినాను. వాళ్లు మొదటనే విడిపోయారు, పాకిస్తాను సంపాయించుకుని.'

'ఇన్ని ముక్కలుగా దేశంవిడిపోతే, బలహీనంగాదూ?' నాది మొదట్నించీ ఇదే ధోరణి. ఆఫీసర్ గారు నవ్వాడు భావగర్భితంగా.

'పొరపాటు పడుతున్నారు. విడిపోయినంత మాత్రాన, కత్తితో నరికినట్టు ముక్కలైందనా అర్థం? ఏ రిపబ్లిక్కు కారిపబ్లిక్కు బలీయమైన మిత్రత్వసంధులు చేసికొని, చాలా బలమైన కేంద్రాన్ని స్థాపించుకున్నాయి. ఇప్పుడు భారత దేశం ప్రపంచంలోనే బలమైన రాజ్యాల్లో రెండవది'.

'అయితే యునైటెడ్ రిపబ్లిక్స్ ఆఫ్ ఇండియా అయిందన్నమాటా?' ఇంకా వందల ప్రశ్నలు వేశాం. ఆయన అన్నిటికీ ఓపికగా ఒక్క జవాబే ఇచ్చాడు, 'మీరు ఆంధ్రదేశంలో దిగాక అనేక ప్రశ్నలు తీరిపోతాయి' అని.

2

కాకినాడ హార్బరులో ఓడ దిగాం. అది కాకినాడ హర్బరని ఓడలోవాళ్ళు చెప్పబట్టి తెలిసింది. పెద్ద పెద్ద మేడల్నీ, ఫ్యాక్టరీల్నీ, నవీన పద్ధతితోటి నిర్మించబడ్డ హార్బరునూ చూసేప్పటికి ఇదేనా కాకినాడ అనిపించి సంతోషంతోటి కంపించి పోయాం. మేము దిగీదిగటంతో, కస్టమ్సు వ్యవహారాలు ముగించుకుని ఊళ్ళోకి బయల్దేరాం. పోతూపోతూ మా ఓడ పరిచయుణ్ణి కొన్ని వివరాలడిగాం. ఆయన మా ఆదుర్దాకి నవ్వి 'మీ రేమీ కంగారుపడవద్దు. మీరే సమాచారం కావాలన్నా ఊళ్లో స్టేట్ ఇన్ఫర్మేషన్ బీరో మీకు సహాయంచేస్తుంది. వెళ్ళండి' అన్నాడు.

సిటీలో అడుగు పెట్టిందగ్గిరనుంచీ మా పని కొంచెం తికమక అయినా, ప్రతిపోలీసు, మాకు చాలా సహాయంచేశాడు. 'మేము అడిగిన ప్రతి వివరమూ చెబుతూ, విసుక్కోకుండా మాకు దోవలు చూపాడు. మా ఆశ్చర్యానికి మేరలేదు! ఎంతమార్పు! ఇదివరకు పోలీసుఅంటే 'దండన' అని అర్థం. ఇప్పుడో - ప్రజాసేవకుడు! అంతే కాదు. కాకినాడ నిండా ట్రాములు, బస్సులు; రోడ్లన్నీ, ప్రతిసందుగూడా సిమెంటుతో నిర్మించారు. ప్రతిమేడా సిమెంటు కాన్క్రీటుతో, ఉక్కుతో నిర్మించారు. పదంతస్తుల్నించి, ఏభై అంతస్తులకి పెరిగిపోయాయి మేడలన్నీ. ఇద్దరు మిత్రులమూ, ఓహో అనుకున్నాం. అల్పాహారం అయింతర్వాత, స్టేట్ బస్సులో ఇన్ఫర్మేషన్ బీరోకి వెళ్ళాం.

అదొక పెద్ద ఇరవై అంతస్తుల భవనం. ప్రభుత్వ కార్యాలయాలన్నీ ఈ భవనంలోనే ఉన్నాయి. ఈ భవనంపైని కూడా మేము ఓడమీదచూసిన లాంటి జండా ఒకటి ఎగురుతోంది. మాకు ఆ జండా ఏమిటో తెలీక, ఇన్‌ఫర్మేషన్ బీరో ఆఫీసర్ని అడిగాం. ఆయన నెమ్మదిగా శాంతంగా చిరునవ్వునవ్వి, గర్వంగా 'అది మన తెలుగుజండా, మన రిపబ్లికు ఆమోదించిన తెలుగు పతాక' అన్నాడు.

నా మటుకునేను, తెలుగుతనంతో, నా జండా అనే మమకారంతో ఆపతాకముందు మోకరిల్లాను. నా పూర్వుల్ని, నా అప్పుల్ని, నాగతవేలయేండ్ల చరిత్రనీ కళ్ళముందు చూసినట్టయి, కళ్ళవెంట నీళ్ళ తిరిగాయి. ప్రకాశరావుకూడా మమకారంతోటి, తెలుగుతనం తోటీ కంపించి పోవటం చూశాను.

ఇన్‌ఫర్మేషన్ ఆఫీసర్ మా చరిత్రంతా విని, 'ఇప్పుడు మీకే భోగట్టా కావాలో చెప్పండి. సాధ్యమైనంతవరకు మీకు సాయపడగలను' అన్నాడు.

'తెనాల్లో మా నాన్నా అన్నయ్యా వాళ్ళూ ఉండాలి. ఇప్పుడు వాళ్ళున్నారో లేదో, ఉంటే ఎక్కడ ఉన్నారో కాస్త చెప్పండి కునుక్కొని' అని అడిగాను. ప్రకాశరావు 'మావాళ్ళు బెజవాడలో వుండాలి. వాళ్ల సంగతి కావాలండి' అని అడిగాడు.

ఆఫీసర్‌గారు ఒకక్షణం ఆలోచించి, మా దగ్గిర మావాళ్ల పేర్లూ అవీ అడిగి తీసుకుని, 'మీరు ఇక్కడ వుండండి. తెనాలికీ, విజయవాడకీ ఫోన్‌చేసి కునుక్కుంటాను. మీ వాళ్ళుంటే, అక్కడ ఇన్‌ఫర్మేషన్ ఆఫీసులకి పిలిపిస్తాను. మీరే సరాసరి మాట్లాడుకోవచ్చు' అని లోపలిగదిలోకి వెళ్లాడు. మేము; ఆయన వొచ్చేవరకూ, గదిలో పరిచిన రత్నకంబళం ఖరీదూ, గోడలకు వేళ్లాడుతున్న విలువైన సిల్కు తెరల ఖరీదులూ అంచనావేస్తూ కూర్చున్నాం.

అరగంటకల్లా ఆయనవొచ్చాడు. రావటం తోటేనావైపు తిరిగి 'మీ వాళ్ళు తెనాలిలోనే ఉన్నారండి. మీనాన్నగారు కాలంచేశారట. మీ అన్నయ్యగారున్నారు, వారితో పదినిమిషాల్లో మాట్లాడవచ్చు ఫోనులో' అనేసి, ప్రకాశరావు వైపు తిరిగి, 'మీ తమ్ముళ్ళిద్దరూ, చెల్లెలూ, ఆమె భర్తా విశాఖపట్నంలో ఉన్నారట. మీ పెద్దతమ్ముణ్ణి మీతో మాట్లాడ్డానికి పిలిపిస్తున్నాను ఫోనులో' అన్నాడు. మాకు ఇదంతా నిజమో, కలో బోధపడలేదు. ఇంత కొద్ది వ్యవధిలో ఇన్ని సంగతులు ఎట్లా తెలిశాయా అని నా నరాలు ఆశ్చర్యంతో కొంకర్లు పోతున్నాయి. ఇదివరకు యూరోపులో, అమెరికాలో ఇట్లాంటి సౌకర్యాలుండేవని వినేవాణ్ణి పదినిమిషాలకల్లా లోపల గదిలోకి వెళ్లాం. ఆ గదంతా నాకేమీ అర్థంకాని యంత్రనిర్మితంగా ఉంది. ఆఫీసర్ గారు మా ఇద్దర్ని రెండు ఫోనుల దగ్గిరకి తీసుకెళ్లి కూర్చోపెట్టి ప్రకాశరావు చేత 'విశాఖ 023' నెంబర్ డయల్‌చేయించి, నా చేత తెనాలి 023' డయల్‌చేయించాడు. రిసీవర్ చేతికి తీసుకున్నాను. నాకెదురుగుండా రేడియోవంటి ఒక యంత్రం ఉన్నది. దానిపై భాగంలో ఉన్న అద్దపు తెరమీద, మా అన్నయ్య రూపం కనపడ్డది. ఆ క్షణంలోనే నా చెవులో, 'హలో రాజా, ఎప్పుడొచ్చావు, ఎక్కడ ఉన్నావు....' అంటున్నాడు మా అన్నయ్య. ఇది టెలివిజన్ కాబోలుననుకుంటూ 'నేనే నన్నాయి' అన్నాను. తర్వాత రెండు నిమిషాలు నోట మాట పెగల్లేదు.

3

మరుసటిరోజు ఉదయం 8 గంటలకల్లా ఆంధ్రా రిపబ్లికన్ ఎయిర్ సర్వీసు విమానాల్లో నేను ఇటు తెనాలికీ, ప్రకాశరావు అటు విశాఖపట్నానికీ బయల్దేరాం, మళ్లీ కలుసుకుందామని సెలవు

తీసుకుని. ముప్పావుగంట ప్రయాణం తర్వాత దుగ్గిరాల విమానాశ్రయంలో దిగాను. మా అన్నయ్యా, ఆయనకొడుకు లిద్దరూ విమానాశ్రయానికి వొచ్చారు నన్నుతీసుకువెళ్ళడానికి. అందరం మా అన్నయ్య వొచ్చిన చిన్నకారులో ఇంటికి బయల్దేరాం. దారిలోనే ప్రారంభించాను నా సందేహాలడిగేందుకు.

'తెనాలి ఇదేనా?' నా మొదటి ప్రశ్న అది.

'అవును ఇటు దుగ్గిరాలవరకూ, అంతా కలిసిపోయింది రాజా' అన్నాడు అన్నయ్య.

'ఈకారు ఎవరిది అన్నాయి?' అని అడిగాను, ఓప్లీడరుగుమాస్తా కారు ఎట్లా కొనగలడని.

'నాదే రాజా!' అన్నయ్య గర్వంగా అన్నాడు.

'కారు చాలా ఖరీదుకదూ?' ఆశ్చర్యంగా కనుక్కున్నాను.

'ఎబ్బే, 300 రూపాయలు పెద్ద ఖరీదు' నవ్వాడు అన్నయ్య.

'నిజమా?'

ఇంతలోనే కారు ఆగింది. ఇంట్లోకి అడుగు పెట్టాను. ఎంత మార్పు! వెనక ఓ పూరింట్లో ఉండేవాళ్ళం. ఇప్పుడు ఒక మేడలో, అన్ని ఆధునిక సౌకర్యాలతోటీ, ఓచిన్న సైజు జమీందార్లలే ఉన్నాడు అన్నయ్య.

ఆరాత్రి భోజనాలయాక, మేడమీద కూర్చుని మా అన్నయ్యతో బాతాఖాని ప్రారంభించాను.

'అయితే అన్నాయి, ఇంత మార్పు ఇంత సంపదా, ఆంధ్రదేశానికి ఎట్లా సంభవమైంది?'

'నువ్వు పిచ్చివాడివిరా, నీకు 1913 మనస్తత్వం పోలేదు ఇంకా'

'అది సరేనన్నాయి, ఇంతకీ ఏంజరిగిందో చెప్పు.'

'అన్ని రాష్ట్రాలూ, ప్రత్యేక రిపబ్లికులుగా విడిపోగానే దేనిసంపదని అది అభివృద్ధి పర్చుకోసాగింది. అట్లాగే తెలుగుదేశమూనూ. మొట్ట మొదట, అదివరకు బుట్టదాఖలైన ప్రాజెక్టుల ప్లానులన్నిట్నీ బయటకి తీసి నిర్మించటానికి పూనుకున్నారు.'

'ఎవరు?'

'అధికారంలో ఉన్న కాంగ్రెసు నాయకులే.'

'ప్రాజెక్టుల నిర్మాణానికి బోలెడుడబ్బుకావాలి గదా, ఎట్లా? కేంద్రం వారు ఇచ్చారా?'

'డబ్బుకేం? ఆంధ్రులకి డబ్బులేకనా, కేంద్రం వారిచ్చేందుకు? ప్రాజెక్టుల నిర్మాణానికి పూనుకుంటూ, ఆంధ్రరిపబ్లికు ప్రభుత్వం, ప్రజలకి ఓ విజ్ఞప్తిచేసింది, ప్రతి తెలుగువాడూ తలా కొంత ఇవ్వాలని. మూడోరోజుకల్లా బోలెడు తెలుగురూపాయలు పోగైనాయి.'

'ఎన్ని ప్రాజెక్టులు కట్టారు?'

'మూడు పంచవర్షప్రణాళికల్లో, రామపాద సాగరం ప్రాజెక్టు, ఇంకా చిన్న చిన్న ప్రాజెక్టులూ తయారైనాయి. దీంతో దేశంలో అదనంగా, వెనక బంజరుగా పడివున్న పాతిక లక్షల ఎకరాల భూమి పచ్చని పొలాలైంది. ఇదేకాకుండా, ఎక్కడెక్కడ ఏ మేం గనులున్నాయో వెతికి తవ్వసాగారు. ప్రాజెక్టుల్లో తయారయ్యే విద్యుచ్ఛక్తితో ఆంధ్రభూమి యావత్తూ, ప్రతిపల్లెటూరు దీపాలమయమైంది. ప్రసిద్ధమైన కర్మాగారాలు వెలిశాయి. పొలాలన్నీ ట్రాక్టర్లతో నిండాయి.'

'అయితే ఏ అమెరికాలాగో, ఫ్రాన్సులాగో తయారైందంటావు. భారీయంత్రాలు ఎట్లా వొచ్చినాయి?'

'మొదట విదేశాలనించే తెప్పించారు. ఇప్పుడు అన్నీ ఇక్కడే తయారౌతున్నాయి. మన విజయవాడ ఇప్పుడు ప్రపంచ పారిశ్రామిక నగరాల్లో ఒకటి; పెద్ద నగరాల్లో మూడోదీను!'

'మరి బొగ్గు, పెట్రోలు ఎట్లా?'

'రైళ్ళన్నీ చవకగా వొచ్చే విద్యుచ్ఛక్తితో వస్తున్నాయి. సింగరేణి బొగ్గు గనులనించి, పుష్కలంగా బొగ్గు లభిస్తోంది. పెట్రోలూ, తరుగుబొగ్గూ విదేశాలనించి వొస్తాయి.'

'సొంత సైన్యంగూడా ఉందా తెలుగు రిపబ్లికుకి?'

'ఉంది. సుప్రసిద్ధమైన నౌవికాబలం, వైమానిక బలం, అన్ని రకాలైన మిలిటరీబలాలూ ఉన్నాయి మనకు. వీటన్నిటికి తోడు, ఇతర రిపబ్లికులతోటి మైత్రి ఒక అభేద్యమైన బలం.'

'అయితే అన్నాయి, ఇదివరకు హిందీ దేశభాషకావాలనేవారు గదా, హిందీ ఏమన్నా నిర్బంధమా?'

'ఏమీ లేదు. మన విజయవాడ, రాజ మహేంద్రవరం, నెల్లూరు, కాకినాడ, రాయలసీమ, విశ్వవిద్యాలయాల్లోనూ, ఇతర కళాశాలల్లోనూ, ప్రపంచ భాషలన్నీ నేర్చుకోవచ్చు. తెలుగు ఒక్కటే తప్పని సరిగా రావాలి. నిజం చెప్పాల్సివొస్తే వెనక, ప్రపంచానికి ఫ్రెంచ్ సాహిత్యం ఎంత గొప్పగా వుండేదో, ఇవాళ్ల తెలుగు సాహిత్యం ప్రపంచానికి అంతగొప్పదైంది.

'అంతా సరేగాని, ఇంత మార్పురావటానికి అదివరకుకున్న ఇప్పుడున్న అవకాశాలేంటంటావు?'

'ఏముంది రాజా! విదేశీ క్షవరం ఒదిలింది ఉత్తరాది క్షవరం ఉన్నన్నాళ్ళూ ఆంధ్రఒకటి ఉన్నదన్న సంగతే ప్రపంచానికి తెలిసేదికాదు; ఆంధ్రజాతి విడిపోయి, తన కాళ్లమీద తానునిలబడి, తనసంపదని అభివృద్ధిచేసుకో నారంభించగానే ప్రపంచమే విస్తుపోయింది. ఆంధ్రదేశం ఒకప్పుడు కరువులతో మాడింది: కేంద్రం వారు దయదలిస్తే కాసిని గోధుమలు వొచ్చేవి. ఇప్పుడో? తెలుగుగడ్డనించి, తెలుగువారుకి పోను మిగిలిన బియ్యం, గోధుమలు ఇతరదేశాలకు సప్లయి చేస్తున్నారు.

'ఇంతకీ, తనకాళ్ళమీద తాను నిలబడి ఇలా సిరిసంపన్నమైందంటావు?'

'సరిగ్గా అదే'.

(జూన్ 7, 1949, తెలుగు స్వతంత్ర)